

PODÍVEJTE NA JONÁŠE

Matouš 12,38-42

Jonáš je v Bibli zvláštní postavou. Byl to jeden z izraelských proroků. Nejznámější je jeho třídenní dramatický pobyt ve velrybě. Právě tato okolnost sehrála ještě jednou svou roli, jak jsme četli, dokonce v životě samého Ježíše. V tom Jonášově příběhu, zejména tedy v tom jeho pobytu ve velrybě, bylo skryto ještě nějaké jiné poselství, chcete-li znamení, které se naplnilo v příběhu Pána Ježíše.

1. Ukaž nám znamení

Jak jsme dnes četli, v Matoušově evangeliu došlo na postavu Jonáše hned dvakrát. V obou případech jeho jméno připomněl Ježíš, když ho jeho odpůrci **žádali o znamení** (z nebe). Nejprve to byli zástupci zákoníků a farizeů: „*Mistře, chceme od tebe vidět znamení*“ (12,38). A pak to byli farizeové a saduceové: „*Žádali na něm, aby jim ukázal znamení z nebe*“ (16,1). Ježíš byl v té době již veřejně známou osobou. A proto neunikl hledáčku zástupců různých židovských směrů té doby. Proč po něm chtějí znamení? Touto výzvou po něm vlastně žádají jakousi autorizaci jeho působení. Mluví neustále o Bohu, učí o Božím království. A působí velice mocně. A tak po něm vlastně žádají, aby nějak prokázal, že ho poslal Bůh a že může mluvit a učit jeho jménem. Byli velmi opatrní, když se objevil někdo nový a strhával pozornost lidí na svou stranu. A vlastně se tomu ani nelze divit, protože v Izraeli občas povstávali falešní proroci nebo lidé s mesiášskými nároky. Tak tedy prokaž nám formou znamení, že jsi posel Boží.

O tom, že tento požadavek byl v židovství té doby obvyklý, svědčí i to, co píše ap. Pavel Korint'ánům: „*Židé žádají zázračná znamení, Řekové vyhledávají moudrost*“ (1K 1,22). I takto šlo nějak vystihnout charakteristické rysy světa židovského nebo řeckého. Řekové se orientovali více na moudrost a filosofii. Židé žádali zázračná znamení. Tento rys se vícekrát objevuje právě i v evangeliích. Četli jsme dva takové příklady u Matouše. U Jana se zase ptají lidé Ježíše: „*Jaké znamení učiníš, abychom je viděli a uvěřili ti? Co dokážeš? Naši otcové jedli na poušti manu, jak je psáno: 'Dal jim jíst chléb z nebe'*“ (J 6,30-31). Zvláštní je, že se takto ptají poté, co jedno takové znamení viděli – to, jak Ježíš nasýtil z pěti chlebů a dvou ryb několikatisícový zástup. Nebo když Ježíš vyháněl překupníky z chrámu, ptali se ho: „*Jakým znamením nám prokážeš, že to smíš činit?*“ (J 2,18). Ještě na kříži jej pokoušejí: „*Je král izraelský - ať nyní sestoupí s kříže a uvěříme v něho*“ (Mt 27,42).

Ovšem tento rys touhy po znameních není jistě omezen pouze na tehdejší židovský svět. Je to tak nějak přirozeně v člověku. Ta potřeba přesvědčit se. A zdá se mi, že ve věcech týkajících se Boha, to zaznívá dvojnásob. Kolikrát jsme patrně i my slyšeli od lidí něco ve smyslu: Tak mi tedy toho Boha ukažte. Své potíže ovšem máme i my, lidé věřící, kteří v Boha věříme. Neznáme i my různé pochyby o Bohu či o způsobech Božího jednání? Nepřáli bychom si i my, aby nám Pán Bůh nějakým znamením potvrdil třeba nějaké naše těžké rozhodování? Nebo aby nás povzbudil zázrakem v těžké chvíli? O čem byla věta Tomáše, který nebyl při tom, když se vzkříšený Ježíš setkal s ostatními apoštoly? Když řekl: „*Ostatní mu řekli: 'Viděli jsme Pána.' Odpověděl jim: 'Dokud neuvidím na jeho rukou stopy po hřebech a dokud nevložím do nich svůj prst a svou ruku do rány v jeho boku, neuvěřím'*“ (J 20,25). Ani nám, jako křesťanům nemusí být vůbec cizí ta touha 'Pane, ukaž nám znamení'. Proč ale vlastně?

Možná proto, že jsme lidmi tohoto světa. A i naše myšlení a přesvědčení je úzce vázáno na svět, ve kterém žijeme. Přesvědčivé pro nás je to, co dokážeme vnímat tělesnými smysly. Máme proto potřebu něco vidět na vlastní oči, slyšet na vlastní uši, potřebu si něco osahat, zkrátka zavnímat to svými smysly, abychom to mohli nějak spatřit, pochopit a přijmout. Ukaž nám znamení. Předved' nám něco lidsky nevysvětlitelného, co není z možností tohoto světa, ale co zároveň můžeme uvidět a sáhnout si na to. Pak se možná necháme přesvědčit.

2. Znamení a víra

Můžeme se při tom dotknout otázky, jaký je vůbec vztah mezi znamením a vírou. Podle těch výzev farizeů a dalších by se mohlo zdát, že jenom znamení, nějaký zázrak stojí mezi nevírou a vírou. Tedy ve smyslu: Když uvidíme nějaké přesvědčivé znamení, tak v Ježíše uvěříme. Mnoho lidí tak smýšlí i dnes. Dokud neuvidím, neuvěřím. Ale je tomu skutečně tak? Je zázrak zaručenou branou k živé víře v Ježíše a v odevzdání se mu? Je to jistě složitější.

Na jedné straně skutečně Ježíš znamení (divy a zázraky) činil. A už v tom samotném slově *znamení* zaznívá, že tu jde o něco víc, než jen o mimořádný nepochopitelný div. Znamení je zázrak s hlubším podtextem,

s hlubším smyslem. Je to zázrak a zároveň ukazatel, směřovka. Znamení, která Ježíš činil (uzdravování nemocných, množení chlebů a ryb, proměnění vody ve víno, chůze po vodě, vzkříšení Lazara atd.), skutečně hrála roli dosvědčení, kým Ježíš je. Výslovně to píše Jan v závěru svého evangelia: „*Ještě mnoho jiných znamení učinil Ježíš před očima učedníků, a ta nejsou zapsána v této knize. Tato však zapsána jsou, abyste věřili, že Ježíš je Kristus, Syn Boží, a abyste věřice měli život v jeho jménu*“ (J 20,30-31). Také apoštol Pavel považoval znamení, která skrze něho Bůh činil, jako průkazné znaky svého apoštolství: „*Znaky mého apoštolství se mezi vámi projeví s přesvědčivou vytrvalostí, v znameních, divích a mocných činech*“ (2K 12,12). Ano, zázraky a znamení skutečně mohou pomáhat lidem k víře. Ale určitě samy o sobě zárukou víry nejsou. O tom nás přesvědčuje samotný Ježíšův příběh.

Kdo vykonal více zázraků a znamení než on sám. Ale jaký byl výsledek všeho. Ježíš skočil na kříži jako nejhorší vyvrhel. Co se stalo? Jak je to možné? Vždyť židé viděli mnoho z toho, co tak chtěli vidět. Nedělo se to většinou někde v ústraní, ale před mnoha svědky na mnoha místech a mnoha způsoby. Lidé mohli na Ježíši zpochybňovat cokoli, ale rozhodně ne to, že je obdařen velkou mocí a činí zjevné zázraky. A přece bylo mnoho těch, kdo váhali i těch, kdo Ježíše přímo odmítali. Když přišli za Ježíšem, aby jim ukázal znamení, bylo to v době, kdy už jich vykonal mnoho. I to ukazuje na to, že jim nešlo o poznání pravdy, ale naopak o odpor vůči němu.

Na jedné straně sám Ježíš na svá znamení odkazuje: „*Věřte mi, že já jsem v Otci a Otec ve mně; ne-li, věřte aspoň pro ty skutky*“ (které konám) (J 14,11), ale také ukazuje na hlubší problém lidí. Na to, že jsou vzdálení, odcizení a uzavření Bohu. Jsou uzavření do svých neprůstřelných pravd (i o Bohu), tak že skutečné Boží jednání nedokáží rozpoznat, i když ho mají přímo před očima. Přišel sám Boží Syn a prokazuje se Boží mocí. A lidé ho nepoznali, odmítli je a zavrhl. A s ním i Boha a Boží řeč k nim. A nic na tom nezměnily ani desítky či možná stovky zázraků, kterých byli svědky. Problém nebyl ve znameních. Ale v srdcích lidí.

A tak Ježíš odmítá dělat zázraky a znamení „na objednávku“ těch, kteří v něj nevěří a patrně ani nejsou ochotni v něj uvěřit. Mají o něm už své jasno. A vůbec, i když sám znamení konal, přece viděl v té touze lidí po znameních problém. Problém nevíry: „*Neuvidíte-li zázraky a znamení, neuvěříte*“ (J 4,48), řekl jednou. Byl to takový povzdech – jak nechápaní a zpozdilí jako lidé jsme, jak moc jsme často vázáni na ty „materiální“ důkazy, jak daleko jsme se vzdálili Bohu, když nejsme bez zázraků schopni slyšet Boží hlas a vnímat jeho přítomnost. A jindy dodá: „*Blahoslavení, kteří neviděli, a uvěřili*“ (J 20,29).

3. Syn člověka v srdci země

Ale přece, i když Ježíš odmítá předvádět znamení svým odpůrcům, přesto i jim nakonec neodmítne možnost spatřit znamení. A bude to znamení největší z všech. Jak s ním naloží, je už na nich. Ale neodepře jim ho. A to se opět vracíme k příběhu Jonáše – jak se ten příběh propojí s příběhem Ježíšovým: „*Pokolení zlé a zpronevěřilé si hledá znamení; ale znamení mu nebude dáno, leč znamení proroka Jonáše. Jako byl Jonáš v břiše mořské obludy tři dny a tři noci, tak bude Syn člověka tři dny a tři noci v srdci země*“ (12,39-40). Tím největším znamením, kým Ježíš je, je jeho vlastní příběh. A nejen to, co veřejně konal (znamení a divy), ale především jeho smrt a vzkříšení je tím vrcholným znamením Božího příběhu v tomto světě. Jonášův třídenní pobyt v břiše velryby se stal jakýmsi zvláštním předobrazem smrti a zmrtvýchvstání, hrobu a nového života. Také Ježíš byl, na rozdíl od Jonáše už skutečně, tři dny ve smrti a hrobě – v srdci země. Ale tak jako mořská obluda musela Jonáše nakonec „propustit“ na břeh, tak také smrt a hrob nedokázaly odolat Boží moci zmrtvýchvstání.

Toto znamení se nestalo již veřejně, jako předchozí Ježíšovy divy. Stalo se bez přítomnosti jakéhokoli člověka, dokonce i jeho vlastních učedníků. Neviděli vzkříšení, ale mohli se setkat se Vzkříšeným. Ten přichází i k nám dnes a setkává se i s námi – ve svědectví evangelia. I nás zve k víře skrze znamení Jonáše, zve nás k víře poselstvím svého kříže a vzkříšení. Zve nás k víře poselstvím, že ten jediný svatý Boží, milovaný Syn Boží, z lásky k nám dal svůj život za hříchy nás všech. A také, že smrt tuto moc Boží lásky nedokázala udržet ve své moci. Byla proražena větší mocí, mocí zmrtvýchvstání. To je znamení Jonášovo, a hle, zde je více než Jonáš. Jak mluví jeho příběh ke mně?